Η ΚΡΑΤΙΚΗ ΟΠΕΡΑ ΤΗΣ ΦΡΑΓΚΦΟΥΡΤΗΣ

ΥΠΟ ΤΟΥ κ. ALEX THURNEYSSEN

ΣΙΓΚΦΡΙΝΤ

Μὲ τὸν «Σίγκφριντ» ἐπαναλαμβάνεται πάντα ἡ ἴδια παλιὰ ἱστορία. Δὲν μπορεῖ νὰ φτάσῃ καὶ νὰ διατηρήσῃ τὴν μεγάλην ἔνταση, ποὺ κατώρθωσε ἀπὸ ἐπιτυχῆ ἡ «Βαλκυρία» καὶ ἔτσι στὴ γενικὴ ἐντύπωσι ἀπὸ τὸ συνολικὸ ἔργο μένει σημαντικὰ πίσω της. Ἔχω πάντα τὸ συναίσθημα πὼς ὁ Βάγνερ ἤθελε ἐδῶ νὰ ξεκουραστῇ καὶ νὰ συγκεντρώσῃ ὅλας τὰς τὶς δυνάμεις, νὰ τὶς ἀνανεώσῃ, γιὰ νὰ τὶς ρίξῃ ὅλες μαζὶ στὸ ἀτράνταχτο, στὸ μνημειῶδες χτίσιμο τοῦ «Λυκόφωτος τῶν Θεῶν». Γιατὶ ἀληθινὰ δυνατὴ δὲν εἶναι στὸν «Σίγκφριντ» παρὰ μόνο ἡ πρώτη πρᾶξις. Καὶ σ' αὐτὴν ἡ ὑφηλότερη κορυφὴ εἶναι τὰ θαυμάσια, τὰ ὑπέροχα «τραγούδια τοῦ σπιαθιοῦ». Μοιάζουν σὰν τεράστιες στῆλες ἀπὸ πυρωμένο ἀτσάλι, ποὺ ὀρθώνονται περήφανα νὰ φτάσουν τὰ οὐράνια. Ποιὸς νὰ κανεὶς ἀμέσως, πὼς ἐδῶ ἕνας γόνος τῶν Θεῶν ὀφωρηλατεῖ τὰ εὐγενικὰ ὅπλα γιὰ τοὺς ἄθλους τους.

Περνάντας τὸν κουραστικὸ δρόμο τῆς δευτέρας πράξεως δὲν συναντοῦμε παρὰ μιὰ μόνη δαπὶ τὴ θαυμαστὴ εἰς ἀπομίμησι φωνῶν τῆς φύσεως, τὴν ἀφθαστη σκηνὴ τῆς ζωῆς καὶ τῆς κινήσεως στὸ δάσος. Δὲν εἶναι μονάχα τὸ κελάδημα τοῦ πουλιοῦ! Τὰ δέντρα, τὰ λουλούδια, ἡ χλόη, — μὲ μιὰ λέξι — ὅλα, ὅσα ζοῦν καὶ ἀναπνέουν, μᾶς μιλοῦν μὲ τὸ αἰθέριο τρυφερὸ τρεμοβλάσμα τῶν ἐγχόρδων ἐνῷ ἐπάνω ἀπ' αὐτὰ ἀκούονται νὰ τραγουδοῦν σὲ δρῆ ἐλεύθερα τὰ κλαρινέττα καὶ τὰ φλάουτα τὸ τραγοῦδι τῆς αὐγῆς. Μιὰ ὀπτασία, πραγματικῆς μεγαλοφυοῦς ἐμπνεύσεως.

Ἀλλὰ ὕστερα ἀπ' αὐτὸ ἡ ἱστορία μὲ τὸν Δράκο κάνει ἀκόμη καταθλιπτικώτερη ἐντύπωσι. Δὲν κατώρθωσα ποτὲ νὰ καταλάβω, πῶς εἶναι δυνατὸ νὰ παρασυρθῇ σὲ παρόμοιες σκηνικὲς ἐκτρωματικότητες ἕνας ἄνθρωπος τόσο ἐξοικειωμένος πρὸς τὰ μυστικὰ τοῦ θεάτρου ὅπως ἦταν ὁ Βάγνερ. Ἀπὸ ἀπόψεως ἰδέας καθαρῆς θὰ μποροῦσε νὰ ἐξευρεθῇ ἡ ἐξήγησις τῆς μεταμορφώσεως τοῦ Γίγαντος Φάφνερ μὲ τὸ ἐπιχείρημα ὅτι ὁ Βάγνερ θέλησε σ' αὐτὴν νὰ ἐνσαρκώσῃ, μ' ὅλη τὴν ἀσκήμια καὶ τὴ φρίκη του, τὸ πνεῦμα τοῦ Κακοῦ. Μὰ ὅταν τὸν ἀνεβάσουμε στὴ σκηνὴ ὁ Δράκος εἶναι καὶ μένει ἕνα τερατούργημα μὲ χτυπητὴ τὴ σφραγῖδα τοῦ κωμικοῦ, ποὺ μὲ τὴ βαρβαρότητά του πληγώνει ἀλύπητα καὶ τοὺς πιὸ στοιχειώδεις κανόνας τῆς καλαισθησίας.

Ἡ τρίτη πρᾶξις ποὺ ὑπόσχεται τόσα στὴν ἀρχή της, μὲ τὴν μυστικοπάθη ἐμφάνισι τῆς Ἔρντα καταλήγει δυστυχῶς σὲ μιὰ κουραστικὴ τελικὴ σκηνή, ποὺ τὰ χαλάει ὅλα! Ἐνῷ ἡ ἰδέα τῆς ἀφυπνίσεως τῆς Βρουγχίλδης εἶναι τόσο ὡραία, ἔρχεται ἔπειτα ἡ ἀνταλλαγὴ ἐρωτικῶν ἐξομολογήσεων μὲ τὸν Σίγκφριντ, ποὺ τραβάει σὲ τόσο ἀτέλειωτο μάκρος, ὥστε γρήγορα χάνεται ἡ μεγαλειώδης ἐντύπωσις, ποὺ ἐγέννησεν αὐθόρμητα ἡ ἐπιβλητικὴ σκηνὴ τῆς ἀρχῆς καὶ παραχωρεῖ τὴ θέσι της σὲ μιὰ κόπωσι, σὲ μιὰ ἀνία, ποὺ μᾶς κάνει νὰ ἀντικρύσωμε τὸ πέσιμο τῆς αὐλαίας κυριολεκτικῶς ὡς ἀπολύτρωσι. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι τὸ τέλος τοῦ «Σίγκφριντ» εἶναι ἀπὸ τὰ ἀδυνατώτερα, ἂν ὄχι τὸ ἀδυνατώτερο σημεῖο τῆς Τετραλογίας.

Ὡς πρὸς τὴν ἐκτέλεσι, εἴχαμε αὐτὴ τὴ φορὰ μιὰ ἀπογοήτευσι, ποὺ ἔπρεπε ἀπὸ τὰ προηγούμενα δεδομένα νὰ περιμένουμε καὶ μιὰ εὐχάριστη ἔκπληξιν. Ἐντελῶς ἀπροσδόκητη, ὅσο καὶ ἂν μποροῦσε νὰ μᾶς προϊδεάσῃ κάτι καὶ γι' αὐτήν.

Ἡ ἀπογοήτευσις ἦταν ὁ Ἄλμπερτ Σάμπερτ ὡς Σίγκφριντ. Ἤδη ὡς Σίγκμουντ δὲν ἱκανοποιοῦσε, διότι, ὅπως εἶπαν, δὲν εἶναι ἕνας Heldentenor Ὡς Σίγκφριντ ἱκανοποιοῦσεν ἀκόμη λιγώτερο. Γιατὶ οὔτε ἀπὸ ἀπόψεως φωνῆς, οὔτε ἀπὸ ἀπόψεως ἠθοποιΐας ἔχει τὸ ἀπαιτούμενο ἀνάστημα γιὰ τὸν par excellence φανταχτερὸν αὐτὸν ρόλον.

Ἡ εὐχάριστη ἔκπληξις ἦταν ὁ Mimetheo Herrmann, Μοῦ ἔκανε ἦδη ἐντύπωσι στὸν «Χρυσὸν τοῦ Ρήνου» ὡς τραγουδιστὴς μὲ μεγάλες ἀρετές. Καὶ εἶχα παρατηρήσει, ὅτι δὲν εἶχε μόνο μιὰ συμπαθητικὴ φωνὴ ἀλλὰ ἦταν καὶ ἕνας ἐξαιρετικὸς μουσικὸς καὶ ἐσφυσμένος ἠθοποιός. Ἀλλὰ αὐτὴ τὴ φορὰ ὑπερβᾶ τὸν ἑαυτό του. Καὶ ἡ φωνητικὴ του ἀπόδοσις καὶ ἡ μουσικὴ του εὐστροφία, ἀλλὰ πρὸ πάντων ἡ λεπτοτάτη εἰς ἀποχρώσεις κινήσεων καὶ μιμικῆς ἠθοποιΐα του ὡς πανοῦργος Νιμπελόυγκεν, ἦταν ἕνα καλλιτεχνικὸ κατόρθωμα πρωτίστης γραμμῆς. Μπορεῖ νὰ λεχθῇ χωρὶς τὴν παραμικρὴ ὑπερβολή, ὅτι οἱ δυνατώτερες ἐντυπώσεις τῆς βραδυᾶς ὀφείλονται ἀναντιρρήτως στὸ συναρπαστικὸ του παίξιμο.

Ὡραιότατο καὶ πάλι τὸ θερμὰ φωτεινὸ τραγοῦδι τῆς Res Fischer. Ἡ Βρουγχίλδη τῆς Λόττε Schrader ἀρκετὰ θερμὴ καὶ στὶς φηλὲς νότες συχνὰ αἰσθητὰ ἀδέβαια. Ὁ Γιόσεφ Χέρμαν ὡς Βόταν διατηρήθηκε σ' ἕνα ἀναλλοίωτο ἱκανοποιητικό, φροντισμένο ἐπίπεδο χωρὶς βέβαια νὰ δίνῃ τίποτα τὸ ἐξαιρετικό.

Οἱ σκηνογραφίες τοῦ Βάλτερ Ντίνσε ὅπως πάντα ἄφησαν καὶ τώρα, μιὰ δυνατὴ ἐντύπωσι.

Ἀλλὰ ἐπάνω ἀπὸ ὅλους, ὅπως εἴπαμε ἀπὸ τὴν ἀρχή, μένει ἡ δυνατὴ δόγητρα θέλησις τοῦ ἐμπνευσμένου Franz Konwitschny, ὁ ὁποῖος ἀντεπεξῆλθε πάντα στὶς ἄπειρες ἀπαιτήσεις τῆς φορτωμένες ἀπὸ εὐθύνες ὑποχρεώσεως ποὺ ἀνέλαβε καὶ τὸν ὁποῖον ἀκολούθησε πιστότατα, χωρὶς τὸ παραμικρὸ δεῖγμα κοπώσεως, χωρὶς τὸ ἐλάχιστο τρίκλισμα καὶ μὲ ζωηλευτὴ ἀφοσίωσι ἡ περίφημη ὀρχήστρα του.

ALEX THURNEYSSEN